

Polarfarere have paa deres Rejser gennemgaaet helt andet end vi; men det er for største Delen kun en Følge

af, at man ikke har forberedt alt, hvad der hører til, saa godt som Nordenskiöld og Palander.

Om Negerstaten Ogbono, af Funch Petersen.

Byen Lagos eller Ekó er for Tiden Vestafrikas største Handelsplads. Den ligger ved en Flod af samme Navn og var i ældre Tider et af de vigtigste Udgangspunkter for Slavehandelen, og senere, efter at denne Handel er bleven standset, har den dog vedblevet at hævde sit gamle Ry som Handelsplads, i det der nu i Steden for Slaver udføres Palmeolje og Palmekjærner, samt i ringere Mængde Elfenben og Guldstøv.

Man vil ogsaa paa hele Afrikas Vestkyst vanskelig finde en Stad, der har en saa heldig Beliggenhed som Lagos, i det der fra Floden, paa hvis Bred den ligger, udgaar meget store og sejlbare Laguner baade i østlig og vestlig Retning, og i disse Laguner udmunde adskillige store Floder, der, selv om de just ikke i Ordets egentlige Betydning ere sejlbare, dog afgive gode Veje for de indfødtes Kanoer.

Paa denne Maade staar Lagos i ligefrem Forbindelse med et stort og rigt Opland, og daglig ser man hele Flaader af større og mindre Kanoer, der bringe Landets Frembringelser dertil, for til Gjengjæld at tiltuske sig Klædevarer, Rom, Genever, Vaaben o. s. v. Det er især fra de forskjellige Negerriger i det Indre og langs Lagunerne, at Lagos har eller, rettere sagt, havde sin største Tilførsel, i det nemlig den Del af Landet, der staar under britisk Herredømme, kun har en ringe Udstrækning, og det har derfor stadig været en Opgave for de evropæiske Handelsmænd at skaffe sig Tilladelse til at anlægge mindre Handelspladser eller Faktorer i disse Negerriger. Da Negeren paa denne Del af Kysten er af en godmodig Natur og selv er tilbøjelig til at træde i Forbindelse med de hvide, var der ogsaa en Tid, hvor Lagos kunde glæde sig ved sine talrige direkte Forbindelser omkring i det Indre af Landet, og som Følge deraf blomstrede Handelen i høj Grad. Denne Periode var de derboende Evropæers Guldalder.

Alt dette er imidlertid nu til Dels ændret, i det nemlig de hvide, især ved Fejlgreb og Overgreb fra Missionærernes Side, efterhaanden ere blevne jagede bort fra de fleste af disse Riger, ja! flere af dem have endog

aldeles afbrudt Sæmkvættet, og saa godt som hele Landet nord for Lagos er nu ukjendt for Evropæerne.

I det hele taget er Negeren dernede, trods sin Imødekommenhed, en afgjort Fjende af Reformer og meget utilbøjelig til at tage mod Civilisation, og deraf kan det forklares, at der, kun 60 engelske Mile vest for Lagos, kun lidt længere end fra Kjøbenhavn til Korsør og altsaa lige i Nærheden af en mangeaarig engelsk Koloni findes et Negerrige, *Porto-Novo*, som Evropæerne kalde det, eller *Ogbono*, som det hedder paa de indfødtes Sprog, der endnu for største Delen ligger i sin oprindelige Tilstand. Til Trods for, at der i en længere Aarrække har funden en meget livlig Handelsforbindelse Sted mellem dette Land og Lagos, ja! til Trods for at Evropæerne have Faktorer der, som bestyres af hvide, vil man dog kun i yderst ringe Grad opdage noget Spor af Civilisationens Indflydelse. Uafbrudte Krige med Naboerne, og især den stadige Forbindelse med Dahóme, Vestafrikas største og mest krigerske Kongerige, tjener til bestandig at holde de gamle Skikke og Sædvaner i Live.

Ogbono staar i Forbindelse med Lagos ved en dyb og sejlbar Lagune, hvorfor ogsaa den meste Handel mellem disse Steder besørgeres af nogle mindre, lavtgaende Dampskibe, der stadig gaa mellem de to Steder. Jeg har selv mange Gange ført en af disse Dampere, der gennemgaaende rumme fra 100—150 Tons, og trods de mange Ulemper, der ere forbundne dermed, den glødende Solhede i den tørre Tid og den evige Regn i Regntiden, er dog en slig Tur gennem Lagunerne i høj Grad interessant. I Reglen afgaar man fra Lagos tidlig om Morgenens, medens endnu den tætte Taage, der hver Nat stiger op fra de endeløse Sumpe, hviler over Floden, men som dog den første Solstraale er i Stand til at forjage. Først sejler man et Stykke ned ad Floden, langs hvilken de hvides Boliger ligge ligesom Villaer, omgivne af Haver, hvor Palmer og Mangotræer, Oranger og Oleandre, stundum overragede af vældige Brødfrugtræer, spille Hovedrollen; derpaa drejer man om en skovbevokset Pynt, Lagos forsvinder, og nu gaar det ind i den store, stille La-

gune, stille hvad Menneskets Færdsel angaar, men livlig og broget, naar man ser hen til Plante- og Dyreverdenen.

Her ender nu for en Tid Kaptajnens Pligter, og Kommandoen overgives til en indfødt Lods, der, opdraget dertil fra Barnsben, er den eneste, som kan føre Damperen frem gennem det underlige Virvar af Vand, Øer og Mudderbanker, der møder Øjet i alle Retninger. Det er forbavsende at se den Sikkerhed, hvormed han styrer os fra Pynt til Pynt, fra Ø til Ø; snart gaar det midt i Lagunen, snart sno vi os saa tæt ind under Bredden, at Grenene hænge ud over Skibet, og de lange Luftrødder synes ligesom at udstrække Armene for at holde os tilbage.

Plantevæksten her er i højeste Grad rig, en underlig Afvexling møder Øjet, hvor man ser hen, og overalt er Skoven ligesom gjennemflettet af utallige Arter Slyngplanter, der næsten væve den sammen til en samlet Masse og danne en næsten uigjennemtrængelig Vold mod Menneskets Fremtrængen. Nærmest Bredden ser man tette Buske af Mangrover, der voxe overalt, hvor der er saa løs og sumpet Grund, at ingen anden Træart kan fæste Rod; men den er ogsaa ved sin besynderlige Roddannelse særlig skikket dertil. Rødderne begynde nemlig at udgaa fra Stammen 4-5 Fod over Jorden og sprede sig derfra straaelformet ned mod denne, saa at Vandet, selv under de stærkeste Oversvømmelser i Regntiden, ikke kan naa selve Stammen; fra Grenene hænge talrige Luftrødder ud over Vandet, de gaa snorlige ned indtil et Stykke fra Overfladen, hvor de dele sig i tre Dele, der ere ligesom brat afbrudte lige ved Overfladen; de af Luftrødderne, der træffe paa fast Grund, fæste Rod og hjælpe saaledes til at støtte den hele Bygning.

Lidt længere inde, hvor Jordbunden bliver fastere, ændres Plantevæksten, og snart ser man udstrakte mørke Palmeskove, der med deres lange nedhængende Blade synes at paatrykke Landskabet et vist højtideligt og alvorligt Præg, snart hæve de mægtige Bomuldstræer (Cottontrees) og de, af de indfødte, paa Grund af deres Skygge, saa yndede Paraplytræer (Umbrellatrees). deres Kæmpeskikkelser op over Omgivelserne. Alt imellem disse Hovedgrupper findes en slig Mangfoldighed af Arter, at Øjet ligesom forvirres ved at følge det brogede Billede. Enkelte Steder, hvor Hængedyndet er for blødt til, at større træagtige Planter kunne fæste Rod, findes udstrakte Sivmarker, hvor Planterne naa en kæmpestor Højde, og hvorfra hvert Højvande og hver Storm løsrive større og mindre Flager, der ligesom svømmende Øer opfylde Lagunerne; stundum kunne disse svømmende Øer være saa store, at de paa et eller andet smalt Sted indklemmes mellem Bredderne, og de maa da med utrolig

Møje ryddes bort, for at Damperen kan komme frem, ikke at tale om, at deres Rødder ofte ere saa tæt sammenvævede, at de ved at komme i Skruen kunne hæmme Skibets Bevægelser.

Det er imidlertid ikke alene Plantelivet, som her fremstiller sig for Øjet i sin hele tropiske Fylde, ogsaa Dyreverdenen er repræsenteret af en Mængde forskellige Arter. Det er især Aberne og Poppegøjerner, der spille den fremherskende Rolle. Aberne tumle sig snart enkeltvis, snart i Flokke fra Gren til Gren og se ugenert paa Damperen, der iler forbi; morsomt er det at se deres Forskrækkelse, høre deres Skrig og iagttage deres pudsige Spring og Bevægelser, naar man engang imellem affyrer et Skud iblandt dem. Alt imellem opfyldes Luften af Poppegøjernes hæse Skrig, medens de uafbrudt flyve fra den ene Bred til den anden. Det mere alvorlige Element repræsenteres af de talrige Arter af Vandfugle, saa som Heirer og Pelikaner, samt en Uendelighed af Snejpearter, der enten stille se paa det forbisejlende Skib eller ogsaa svæve langs Bredden. For en Jagtelsker er en slig Tur gennem Lagunen en sand Fryd, og ønsker han større Vildt, ere baade Laguner og Fioder opfyldte med Krokodiller, der skifte i alle Størrelser, lige fra 30 Fods Længde til de smaa 1 Fod lange Poder, der dorske og søvnige sole sig paa Mudderbankerne og da lade Damperen komme sig saa nær, at Riflen kan sende dem en Hilsen. De større Krokodiller ere i Reglen for hyppig komme i Berørelse med Mennesker til, at de ikke skulde være mere varsomme; men ofte ligge de dog i Overfladen af Vandet og sove saa fast, at man kommer dem paa Skud, og undertiden har jeg paa en Dag nedlagt 3 til 4 af disse svømmende Træstammer. Jeg bruger dette Udtryk, da der som oftest hører lang Øvelse og et skarpt Syn til at kunne adskille dem fra en Træstamme, der driver med Strømmen.

Imidlertid stiger Solen højere op paa Himlen, Varmen synes at standse Aandedrættet, og lidt efter lidt udbreder der sig dyb Tavshed over Naturen; Alt sover og hviler, og først hen paa Eftermiddagen bliver der igjen Liv og Bevægelse. Imidlertid fortsætter Damperen sin Vej, forbi enkelte smaa Landsbyer, der ligge i en eller anden Aabning i Skoven, og hvorfra Negerbørnene, der vælte sig i det røde Støv ved Bredden, skrigende løbe deres Vej ved vor Nærmelse, indtil vi endelig standse ved en større By *Badagry*, den sidste engelske Forpost, hvor en engelsk Kommandant glæder sig ved en meget ensom Tilværelse. Han er nemlig den eneste hvide paa Pladsen, og kun sjælden ser han andre Evropæere end Dampskibskaptainerne, der altid maa standse der for at faa deres Papirer undersøgte. Man

drikker et Glas Vin med ham, passiarer et Øjeblik, Nyhederne udvexles, og derpaa gaar Turen videre.

Byen Badagry havde forud større Betydning end nu, da dens Handel er meget ringe; dens eneste Udførselsvarer nu ere nogle raa Pottemagerarbejder samt vævede Straamaatter eller Tæpper, der dog udmærke sig ved deres Finhed og Smagfuldhed. Dengang Slavehandelen blomstrede, var den derimod et af de vigtigste Slavemarkeder, og den var Sædet for en lille Koloni af portugisiske Handelsmænd.

Lige vest for Byen udgyder Floden Okpara, den største Flod i Omegnen, en meget stor Vandmasse i Lagunen; men uagtet Flodens store Bredde, er Vandstanden i Mundingen saa lav, at Floden kun kan befares af Kanoer. Floden kommer fra Bjærgene langt oppe i det Indre og danner paa en meget lang Strækning den østlige Grænse for Dahome, og fra dens Bred strækker sig mod Vest en meget stor, øde Landstrækning med tætte Skove, hvis vestlige Grænse Kongen af Dahome stadig lader bevogte. Den nævnte Fyrste har befaleet, at der ikke maa bo Mennesker i disse Egne, og hele Strækningen er derfor lagt øde efter dennes Befaling. Paa denne Maade lykkedes det ham at afsperre sit Land, dels mod sine nordøstlige Naboer, de krigerske og uafhængige Beboere af Republikken Abeokutta, de saakaldte Egbaer, og dels mod de hvide. Ved Okparas nedre Løb, ikke langt fra dens Udløb i Lagunen, ligge to store og folkerige Byer *Okia-dan* og *Addo*, hvorfra Badagry tidligere fik Størstedelen af de Slaver, der kom paa Markedet; men da Landet er spærret for Evropæerne, kjender man nu ikke stort mere til dem end Navnet.

Okparas Munding danner den vestlige Grænse for den Landstrækning, som Engelskmændene, væsentligst rigtignok kun af Navn kalde deres, og efter at have passeret denne Grænse ere vi nu i Kongeriget *Ogbono*, (ofte høres ogsaa Navnet *Ajasje*), og Landet forandrer nu for en Del sit tidligere Præg; man ser hyppig Landsbyer langs Bredden, og Lagunen gjenemkrydes af talrige Kanoer, der enten bringe Varer op til Hovedstaden, eller ere sysselsatte med at efterse Fiskeriredskaberne; det vrimler nemlig her af Fisk, som ere et af Befolkningens vigtigste Næringsmidler. Selve Bredderne faa nu ogsaa et andet Udseende; Mangroven bliver sjældnere, og de udstrakte Palmeskove gaa hyppig lige ned til Bredden, der her bliver højere og fastere; det røde Sand eller Ler, som overalt findes her, for kun at afløses af Sumpene, danner tit et Bælte langs Bredden, saa langt Øjet rækker. Et enkelt Sted indsnævrer Lagunen sig mellem nogle skovdækte Skrænter, saa at den kun bliver hen imod 60 Fod bred, og her løber Strømmen ofte med en

rivende Fart, saa at der her i Regntiden er et af de farligste Steder for Sejladsen. Stedet har faaet Navn af *Umbrella-creeck* paa Grund af de mægtige *Umbrella-træer*, der sprede deres Grene ud over Lagunen.

Efter at vi have passeret *Umbrella-creeck* udvider Lagunen sig atter til en 5—600 Fods Bredde, og fortsætter nu sit Løb uden anden Afvæxling langs Bredden end de vældige Bomuldstræer, der enkeltvis og spredte hæve deres Kroner op over Omgivelserne, og hvoraf nogle tjene som Mærker for de søfarende langt ude paa Havet, indtil den endelig udmunder i den store *Denhamsø*, hvis vestlige Bred tilhører Dahome.

Paa Lagunens nordlige Bred, lige ved dens Udløb i Søen, ligger nu Maalet for Turen, nemlig Hovedstaden, *Porto Novo*, den By, hvorfra Landet har faaet sit Navn. Det første, som møder Øjet, naar man nærmer sig, er de hvides Boliger, der med deres hvidmalede Tage rage højt op over den Uendelighed af Lerhuse, som omgive dem.

Af europæiske Faktorier findes i *Porto Novo* tre tyske og to franske, hvorfra især de franske have en meget smuk Beliggenhed oppe paa nogle høje Bakker, omgivne af Haver, og med en vid Udsigt ud over Lagunen og Landet paa dennes anden Bred. Tyskernes Boliger ligge derimod alle lavt nede ved Vandet, vistnok ikke saa smukt, men langt mere praktisk for Handelen. Her, hvor alt, selv de tungeste Vareballer og de største Fade, maa føres af Sted ved Menneskehænder, er det nemlig en meget stor Fordel ved den lave Beliggenhed. Med Hensyn til Sundheden tilbyde dog de højtliggende Bygninger ulige større Behageligheder.

Uden for disse Faktorier ankrer Damperen op, dog ikke ved selve den faste Bred; thi ud fra denne strækker sig et henimod 100 Fod bredt Bælte af svømmende, tæt sammenvævede Vandplanter, hvorigjennem man dog har hugget Kanaler, saa at Baade og Kanoer kunne lægge helt ind til Bredden, og paa denne Maade bringe Lading til og fra Damperen. Enkelte svære Sager, som kunne flyde paa Vandet og ikke tage Skade af dette, saa som Rom- og Oljefade losses paa en særegen Maade; Fad for Fad styrtes nemlig over Bord, en sort springer ud, og ved svømmende at skyde det foran sig bringer han det gjennem den snævre Kanal, hvor andre Arbejdere tage imod det og transportere det videre op ad den skraa Bred, indtil det havner i Pakhuset. Mærkelig nok, angribes ingen af disse Arbejdere om Dagen af Krokodiller; efter Solnedgang er det derimod farligt for dem at vove sig ud i Vandet.

Lidt efter lidt kommer den ene Baad efter den anden langs Siden af Damperen, og snart er saa godt som hele den hvide Befolkning forsamlet der, dels for at

høre Nyheder fra Lagos, og dels for at modtage Breve og Aviser fra Hjemmet.

Imidlertid ender Kaptainen sine Pligter, der her nærmest bestaa i at overvære et Slags Toldeftersyn, foretaget af nogle af Kongens Folk, der have det Hverv at paase, at intet Salt føres ind i eller gennem Landet, da Kongen nemlig lader tilvirke Salt nede ved Kysten, og ikke ønsker Evropæernes Konkurrence med Hensyn til denne, maaske Vestafrikas vigtigste Handelsvare. Naar Toldeftersynet er endt, er det i Reglen hen imod Solnedgang, og Aftenen tilbringes da i Faktoret, hvor Dagens Tildragelser drøftes.

Selve Landet Ogbono kan vel omtrent anslaaes til en Størrelse som Sjællands, og har en, efter afrikanske Forhold, stor og driftig Befolkning, hvoraf den største Del, vel omtrent 30,000, findes i Hovedstaden, medens de øvrige ere spredte rundt i Landet i en talrig Mængde smaa Landsbyer. Der er ikke andre større Byer af Betydning end Porto Novo, og saa vel Kongen som de fleste af hans Høvdinger bo der. Kongen er, ligesom i de fleste Stater paa Guineakysten, en Despot, og hans Vilje er ikke alene den eneste Lov i Landet; men han betragter enhver af sine Undersaatter som sin Ejendom. Under Kongen staar atter en Del Høvdinger af højere eller lavere Rang, og disse have ligeledes Magt over deres undergivnes Liv eller Død. Nogen staaende Hær, saaledes som i Dahome, findes ikke, men i Krigstid møder hver Høvding med sine Folk. Det herskende Sprog i Landet er det saakaldte Poposprog, der, ligesom alle Neger-sprogene langs Kysten, som i øvrigt ere yderst forskellige indbyrdes, udmærker sig ved sin Rigdom paa Vokaler; især spille Gjentakelser af de samme Stavelses to, ja tre Gange i ét Ord en vigtig Rolle. Dette Sprog tales dog ikke af Kongen og hans nærmeste Høvdinger, thi det forbyder Etiketten dem. I Følge Etiketten maa Kongen betjene sig af Yurruba Sproget og bestandig have en Tolk i Nærheden, der oversætter Landets Sprog for ham, skjønt han selv meget godt forstaar det. Foruden disse Sprog taler den nuværende Konge ogsaa ret taalelig engelsk, i det han engang i sin Ungdom har gjort en Rejse med en tidligere Guvernør over Lagos op ad Voltafloden. Dengang indtog han en Skibsdrenge Plads, og nu er han Konge; men den Slags Skæbnens Omskiftelser ere for hyppige dernede til, at de kunne vække nogen Forbavselse. Det maa ellers ikke være nogen misundelsesværdig Stilling at være Konge i Porto Novo; thi, saa vidt gamle, derboende Folk kunne huske, har ingen Konge regeret mere end to, højst tre Aar. Et uheldigt Tog imod Fjenden, en eller anden Foranstaltning, der ikke vinder Høvdingernes Bifald o. s. v., fremkalder

let Revolution blandt disse, og en skønne Nat bryder en Skare Oprørere ind i Paladset, fængsler Kongen og hans nærmeste Slægt, og den næste Dag bliver da Vidne til storartede Slagterier. Der oprejses en Pæl midt i Paladsets Gaard; til denne bindes Kongen, og under forskellige religiøse Ceremonier heldes der ham bag fra en Skaal Palmeolje over Hovedet, og medens dette løber ned over Ansigtet og blænder ham, afhugger man hans Hoved; efter ham ofres hans fornemste Hustruer og en Del af Husslaverne, alle efter forudgaaende barbariske Mishandlinger og under religiøse Ceremonier. En ny Konge vælges nu blandt Høvdingerne og nye Ofringer slutte Festen.

I det hele høre Menneskeofringer endnu stadig til Dagens Orden, og ved enhver Høvdings Død, før en Krig begynder og naar den endes, finde altid Ofringer Sted. Undertiden har jeg efter en slig Dag set indtil en halv Snes hovedløse Legemer drive ned ad Floden. Til selve disse Festligheder tilstedes der dog aldrig de hvide Adgang, Vogtere stilles op ved deres Boliger, som de ikke maa forlade, og de ere undertiden paa denne Maade indespærrede flere Dage i Træk. Grunden er rimeligvis den, at de indfødte ikke ville udsætte sig for en mulig evropæisk Intervention. For Resten have Evropæerne i Porto Novo intet at klage over for deres eget Vedkommende, og det er yderst sjældent, at der lægges dem alvorligere Hindringer i Vejen; man gaar i Reglen ligesaa sikkert om i Byen der, som man gaar paa Gaderne her hjemmefra. Enhver Formærmelse imod en hvid bliver nemlig straffet paa det strengeste af Kongen, og man har som oftest derfor intet at frygte. Dette gjælder dog kun for saa vidt, man selv holder sig Landets Skikke efterrettelig; thi enhver Forseelse derimod maa almindeligvis betales med store Bøder. Det er saaledes meget vigtigt, at man aldrig paa Gaden kommer til at røre ved nogen af Kongens Hustruer; dette er ellers ingenlunde let at undgaa, da næsten alle Gaderne ere saa smalle, at to Mennesker kun vanskelig kunne passere hinanden, og da hans Majestæts Harem er meget righoldigt og hans Koner væsentligst tilbringe Dagen med at spasere, som oftest uden noget for Evropæerne synligt Kjendetegn. Det er derfor tilraadeligt saa meget som mulig at undgaa enhver Berørelse med det blide Kjøn.

End videre maa man vogte sig for at vise nogen særlig Nysgjærrighed over for de talrige Fetisjer, som findes opstillede uden for Husene og paa Torvene, og som bestaa snart af en eller anden plump Efterligning af Dyr eller Fugle, lavet af Ler, snart kun af nogle Potteskaar, som ere omgivne af friske Palmegrene. Især maa man holde sig i beskeden Afstand fra Byens Hovedfetisjer,

som bestaa af Dynger af Hjærneskaller, som ligge nordentlig opstablede under aabne, straatakte Smaahytter omkring paa Torvene. Det er saaledes ingenlunde tilraadeligt for en nyankommen at strejfe ret meget om paa Gaderne; thi han kommer let til at betale dyre Lærepenge.

For Resten maa Evropæerne betale Tilladelsen til at drive Handel dyrt nok, og hvert Øjeblik sender Kongen en af sine Høvdinger for at indkræve Forøringer, snart et Fad Rom, snart en Del Manufakturvarer, saa Geværer, Krudt eller Bly, og skjønt han kun anmoder derom som Forøring, nytter det dog ikke at give Afslag; thi i saa Tilfælde finder man næste Morgen en Palmegren ophængt over Porten, og saa længe den hænger der, er det ikke nogen tilladt at gaa ud eller ind af Faktoret; al Handel, ja selv Tilførslen af Levnetsmidler er standset, saa at det endelige Resultat næsten stadig bliver det samme, i det Kongen faar det, han ønsker. Jeg har saaledes engang været indespærret i flere Dage, fordi Kongen forlangte ikke mindre end 4000 spanske Dollars fra hvert Faktori; denne Gang maatte han dog falde til Føje, i det alle de hvide erklærede at ville drage bort, saa fremt han vedblivende fastholdt sin Paastand.

De hvides Boliger bestaa her næsten alle af en større firkantet Gaardsplads, hvis Ydermur dannes af Pakhusene, der som oftest ere af stampet Ler, sjældnere af Mursten. I Midten af Gaardspladsen ligger Vaaningshuset, en to-etages Bygning, hvis underste Del, der er af Mursten, afgiver Plads for en Butik samt for Oplagssted til de kostbareste Varer; oven paa denne er den egentlige Bolig, der som oftest er af Træ, og halvt eller helt omgivet af en Veranda, hvor man nyder de køligere Morgen- og Aftentimer. De indfødtes Boliger ere lave, uanselige Lærhuse, der ofte omgive en lille Gaard, og som med Bagsiden, hvori i Reglen ingen Aabninger findes foruden Indgangen, der er dækket med en Maatte, vender ud mod de før omtalte snævre Gader, der i Regntiden forvandles til rivende Bække og stinkende Mudderpøle.

Ret interessant er det at gjøre en Udflugt i Omegnen af Porto-Novo; thi Landet her frembyder et helt andet Udseende end næsten hele den øvrige Del af Slavekysten. I Steden for at man ellers overalt ser sammenhængende Palmeskove eller de store ensformige Sumppe med deres Uendelighed af Mangrover, møder man her et, efter Omstændighederne, højt Land, rundt om dækket med smaa Lunde af Palmer og Bonuldstræer, samt den prægtige afrikanske Eg, hvis Ved i Haardhed godt kan maale sig med vor evropæiske. Denne Eg er ellers en sand Velsignelse for Landet, da man jo i Sumplandene gjerne kan søge hele Dage uden at finde et til Bygningstømmer brugbart Træ. Af alle de talrige Palmer er det kun en

enkelt sparsomt forekommende Art, hvis Stammer, de saakaldte Coqueros, kunne bruges til Bygningsanvendelse, men des værre aftager dens Antal meget hurtig, da den, paa Grund af sin Egenskab til, naar den engang er antændt, at kunne vedligeholde en ulmende Ild hele Maaneder igjennem, er i høj Grad efterspurgt af de sorte.

Trænger man længere ind i Landet, blive Skovene færre, og Landet udbreder sig til en Slette, der, set i Afstand næsten har Præget af evropæisk dyrket Land. En Mængde smaa Bøndergaarde, hvis man kan kalde de elendige Lærhytter saaledes, ligge spredte rundt omkring, og fra dem alle lyder der en Galen og Kaglen, saa at man næsten skulde tro sig hensat til et Eldorado for Hønseslægten. Spredt omkring mellem Majsmarkerne ses Flokke af smaa lavbenede Køer. Man skulde næsten ikke tro, at man var i Nærheden af en saa krigersk By som Porto Novo, og Forskjellen viser sig endnu tydeligere, naar man trænger ind i Landsbyerne. Beboerne ere nemlig i Overensstemmelse med deres Levemaade, venlige og imødekommende, men, lige som alle Negre, frygtelige Tiggere, og man kommer ikke derfra uden at have bødet for sin Nysgjærighed.

Tidligere, det vil sige indtil for en Snæs Aar siden, var for øvrigt, som før bemærket, Landet nord for Porto Novo, Badagry og Lagos langt mere kjendt end det nu er, og dengang havde de kristne Missionærer deres Boliger indtil 100 engelske Mile oppe i Landet; men da disse Missionærer, som sædvanlig, begyudte at blande sig i Stammernes indbyrdes Stridigheder, bleve alle de hvide forjagne, og en Del af den Kundskab, man tidligere havde om disse Lande, er nu gaaet tabt. Man véd dog, at i Bjørgene i det Indre, og især i Omegnen af Abeokutta, omtrent 40 engelske Mil nord for Lagos ved Ossumfloden, findes store Metallejer, og Guldet skal forekomme der i Mængde, men da al Udførsel er forbudt og da alle Veje til Lands ere spærrede, faar man det kun sjældent at se. Ret interessant er det, naar man undertiden træffer paa en eller anden, hvem det er lykkedes at smugle noget af det ædle Metal ned til Kysten. Man ser da som oftest en pjaltet og udmagret Betler; men tager man ham med sig op i Faktoret, udkrammer han maaske fra Folderne af sin Turban og fra forskellige Lommer i sine Pjalter, Guldstøv og Guldager til en stor Værdi, og er Handelen sluttet, gaar han bort som han kom, uden tilsyneladende at have ejet en Sixpence. Vist er det, at det Indre af Landet gjemmer umaadelige Rigdomme; men der vil maaske hengaa Aarhundreder, før de komme for Dagens Lys, og da ikke før de hvide have faaet fast Fod i Landet. Mange Grunde forene sig dog for at hindre dette, og heriblandt foruden det for Evro-

pærerne saa dødelige Vejrlag, ogsaa selve Negeren; thi denne, der med sin livlige, letsindige Karakter ikke let kues eller nedtrykkes, lader sig ikke saaledes forjage, som f. Ex. Indianeren i Nordamerika, hvis mørke, indesluttede Karakter meget lettere paavirkes af enhver Modgang. Netop denne indesluttede Karakter er rimeligvis en af

Grundene til, at Indianeren gaar under; Negeren derimod vil holde sig selv under Omgivelser, der ere meget forskellige fra hans Hjemstavns, og hvor meget mere maa dette da ikke gjælde, naar han bliver i de Egne, der have set ham fødes?

Halvasien,

et Foredrag af **Adolf Bauer.**

Nærværende Skildring vedrører et Land, som ikke er afsat paa noget Kaart, og hvis Navn ikke findes i nogen Geografi. Det er et Rige, der er født i en Digters Fantasi; men som alligevel har sin Rod i Virkeligheden, og dets Provinser kunne eftervises baade i geografisk og kulturhistorisk Henseende. Dette Land er „Halvasien“. For faa Aar siden optraadte en ny Forfatter og vandt sig hurtig et Navn ved en Række Skildringer, der vakte almindelig Interesse, ikke blot paa Grund af deres digteriske Indhold, men ogsaa ved den ejendommelige Baggrund, paa hvilken hans Figurer viste sig. *Karl Emil Franzos* er selv født i det Land, han kalder „Halvasien“; det er dets Naturforhold, han maler, og dets ejendommelige jødiske Befolkning, han skildrer, særlig i sine første Bøger: „Fra Halvasien“, „Jøderne i Barnov“ og „Fra Don til Donau“. Skjønt jeg ikke har personligt Kjendskab til disse Egne, har jeg dog troet, at det maaske kunde være af Interesse at faa noget at vide om disse ejendommelige Landstrækninger, Grænselandene mellem østerlandske og vesterlandske Ejendommeligheder, og særlig om de mærkelige aandelige Fænomener, som have udviklet sig paa dette Skæringspunkt mellem Cirklerne, der omfatte Evropas og Asiens Udvikling.

Ved „Halvasien“ forstaaer Franzos i det væsentlige Grænselandene mellem Østrig og Rusland; Galitsien, Bukovina, Rumænien, Lille Rusland og Dele af Vestrusland udgjøre de vigtigste Landskaber i dette Rige, hvis Grænse i Vest dannes af Karpaterne, i Øst af Don og i Syd af det sorte Hav og Donau. Det strækker sig altsaa „Fra Don til Donau“, saaledes som Titlen paa en af de, af Franzos udgivne Bøger lyder. I dette Land har han levet sit Liv og gennemgaaet sin Udvikling. Fra Podolien, hvor han blev født, er han draget omkring i Landet; men ikke alene derved har han haft Lejlighed til som faa andre at studere det Land, hvis

Digter han skulde blive. Hans egne Forhold frembyde tillige et Exempel paa de Modsætninger, dette Land rummer; thi han blev født i en dannet tysk-jødisk Familie, men tilbragte sin Barndom omgivet af de Jøder, hvis aandelige Fysiognomi han saa træffende skildrer. Halvasien indeslutter som faa andre Lande de største Modsætninger inden for sine Grænser, Modsætninger, om hvilke det øvrige Evropa ingen Forestillinger gjør sig. Man følger Bret Harte og Mark Twain i deres Skildringer af det fjærne Vestens ejendommelige Kultur, Eggleston skildrer os Livet hos de religiøse Sekter i Amerikas store Bagskove; men den ejendommelige Modsætning mellem europæisk Kultur og asiatisk Barbari, med deres Kamp mellem flere Nationaliteter og deres ikke mindre ejendommelige Religionsforhold, kjende kun de færreste. Formen er europæisk, men Indholdet asiatisk, Røsten lyder som Jakobs, men Hænderne ere Esavs.

Blandt de forskellige Nationaliteter, som leve her og indbyrdes kæmpe imod hverandre, sætter den jødiske sit ejendommelige Præg paa Befolkningen. Jøderne i Evropa dele sig i tre temmelig skarpt afgrænsede Grupper: de spanske, hyppigst kaldet de portugisiske Jøder, fra hvilke Jøderne i de romanske Lande væsentlig nedstamme, de polske og de tyske Jøder. De to førstnævnte Grupper forholde sig til hinanden som Vestens Kultur til Østens, hvorimod de tyske Jøder ere det forbindende Led imellem dem. De portugisiske Jøder ere de mindst talrige, men repræsentere den højeste Kultur og den fineste Udvikling i Racen. De polske Jøder ere halve Østerlændinge; de tilhøre Fortiden lige fra deres Dragt til deres Uvidenhed og Overtro, og de ere trods deres medfødte Intelligens en aandelig og legemlig underkuet Stamme. Hvad de kunne blive til under lykkeligere Vilkaar end de, deres Hjemstavn byder dem, ses bedst af den Udvikling, de hurtig gennemgaa, naar de udvandre for at drage